

**МІНІСТЕРСТВО ФІНАНСІВ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ПОДАТКОВИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ ПРАВА

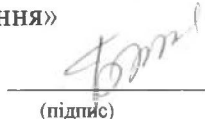
КАФЕДРА ФІНАНСОВОГО ТА ПОДАТКОВОГО ПРАВА

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

**на тему: Держава як суб'єкт фінансової діяльності на центральному та
місцевому рівнях**

Здобувача вищої освіти II рівня, II курсу, ПМУ-23-1 групи,
спеціальності 281 «Публічне управління та адміністрування»

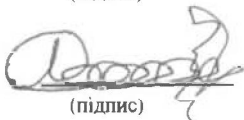
Освітньо-професійна програма «Публічне управління фінансовою діяльністю держави та органів
місцевого самоврядування»

(підпис)

Бегійович Андрій Вікторович
(прізвище, ім'я, по батькові)

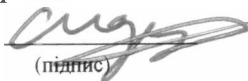
Науковий керівник

(підпис)

Долгий Олександр Андрійович, д.н. з держ. упр., професор
(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

Керівник освітньо-професійної
програми

(підпис)

Сидоренко Олексій Миколайович, к.е.н., доцент
(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

Допущено до захисту за рішенням кафедри фінансового та податкового права
протокол від «09» січня 2025 р. № 8.

Завідувач кафедри

(підпис)

Глух Марина Василівна, к.ю.н., професор
(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

Реєстрація № 19 24.01.2025 [signature]
(дата) (підпис відповідальної особи)

Результати перевірки до захисту 04.01.2025 [signature]
(до захисту, на доопрацювання) (дата) (підпис)

Результат захисту добре 13.02.2025 [signature]
(оцінка) (дата) (підпис)

Голова комісії: [signature] О.Г. Михайлова
(підпис) (ініціали, прізвище)

Члени комісії: [signature] М.В. Глух
(підпис) (ініціали, прізвище)

[signature] О.А. Долгий
(підпис) (ініціали, прізвище)

[signature] А.В. Гарбінська-Руденко
(підпис) (ініціали, прізвище)

ОЦІНЮВАННЯ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ

Об'єкти контролю	Діапазон оцінки в балах	Фактична кількість балів	Примітки	Дата, П.І.П.: голови комісії членів комісії, секретаря, (підписи)
ОЦІНЮВАННЯ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ КОМІСІЄЮ ПО ЗАХИСТУ				
1. Доповідь	від 0 до 10	10		1. <i>[Signature]</i> 2. <i>[Signature]</i> 3. <i>[Signature]</i> 4. <i>[Signature]</i> 5. <i>[Signature]</i>
2. Роздатковий матеріал	від 0 до 5	5		
3. Знання теоретичного та практичного матеріалу, вміння відповідати на запитання	від 0 до 25	20		
5. Апробація (участь у конференціях)	від 0 до 10	5		
РАЗОМ БАЛІВ	від 0 до 50	40		
ЗАГАЛЬНА КІЛЬКІСТЬ БАЛІВ	від 0 до 100	70		

ПЕРЕВЕДЕННЯ ОЦІНКИ ЗА 100-БАЛЬНОЮ ШКАЛОЮ ДО НАЦІОНАЛЬНОЇ ШКАЛИ ТА ШКАЛИ ЄКТС

Оцінка за 100-бальною шкалою	Оцінка за шкалою ЄКТС	Оцінка за національною шкалою	Дата	П.І.П.: голови, членів комісії, секретаря, (підпис)
70	C	<i>[Signature]</i>	13.02.25	1. <i>[Signature]</i> 2. <i>[Signature]</i> 3. <i>[Signature]</i> 4. <i>[Signature]</i> 5. <i>[Signature]</i>

ЗМІСТ:

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. СУТНІСТЬ, СКЛАДОВІ ТА ЗАСАДИ ОРГАНІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНИХ ФІНАНСІВ	
1.1. Поняття, зміст і функції фінансів.....	6
1.2. Джерела фінансового забезпечення регіонів, їх стратегічне планування.....	12
РОЗДІЛ 2. ОСОБЛИВОСТІ ФІНАНСОВОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ	
2.1. Специфіка грошово-кредитної політики України.....	18
2.2. Державне регулювання інвестиційної діяльності.....	20
2.3. Державно-приватне партнерство як спосіб оптимізації фінансової діяльності на центральному та місцевому рівнях.....	28
ВИСНОВКИ.....	38
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	42
ДОДАТОК.....	46

ВСТУП

Актуальність теми. Держава відіграє ключову роль у забезпеченні стабільного функціонування фінансової системи, виступаючи суб'єктом фінансової діяльності як на центральному, так і на місцевому рівнях. Зазначений аспект на практиці охоплює широкий спектр процесів, включаючи формування, розподіл і використання фінансових ресурсів для задоволення суспільних потреб, забезпечення економічного зростання, соціальної справедливості та національної безпеки. Різноманітність завдань, які стоять перед державою, зумовлює необхідність ефективної взаємодії між центральними органами влади та органами місцевого самоврядування, що визначає специфіку управління фінансовими потоками на різних рівнях. На центральному рівні держава здійснює фінансову діяльність через органи виконавчої влади, зокрема Міністерство фінансів, Державну казначейську службу та інші інституції, що відповідають за розробку і реалізацію бюджетної, податкової, митної політики, управління державним боргом та фінансовим контролем. Перелічені органи забезпечують макроекономічну стабільність, підтримку стратегічних галузей економіки, а також рівень фінансової дисципліни в країні.

На місцевому рівні фінансова діяльність держави реалізується через органи місцевого самоврядування, які володіють повноваженнями щодо формування місцевих бюджетів, адміністрування місцевих податків і зборів, а також управління комунальним майном і фінансування місцевих програм розвитку. Важливою складовою цієї діяльності є створення належних умов для фінансової самодостатності регіонів, оптимізація міжбюджетних відносин і стимулювання економічної активності на місцях. Аналіз вказаної теми дозволяє глибше зрозуміти механізми формування та використання фінансових ресурсів, виявити основні виклики й перспективи розвитку державних фінансів, а також окреслити напрями вдосконалення фінансової політики з метою підвищення її ефективності та прозорості.

Метою нашої **кваліфікаційної роботи** є формування рекомендацій стосовно підвищення ефективності управління фінансовою діяльністю на регіональному і державному рівнях. Для реалізація окресленої мети доцільно виконати низку відповідних **завдань**, з-поміж яких виділяємо:

- характеристика поняття, змісту і функцій фінансів;
- аналіз джерела фінансового забезпечення регіонів, їх стратегічне планування;
- дослідження специфіки грошово-кредитної політики України;
- розкриття особливостей державного регулювання інвестиційної діяльності;
- надання узагальнених пропозицій щодо розвитку державно-приватного партнерства як способу оптимізації фінансової діяльності на центральному та місцевому рівнях.

Об'єкт дослідження – публічна фінансова діяльність. **Предмет дослідження** – держава як суб'єкт фінансової діяльності на центральному та місцевому рівнях.

Методи дослідження були обраними у відповідності до вищевизначеної мети та поставлених задач, з огляду на предмет і об'єкт роботи. Зокрема, мова йде про використання загальних та спеціальних методів дослідження: метод порівняння і аналітико-синтетичний, системно-функціональний, формально-логічний.

Науково-практична значимість одержаних результатів. Дослідження сприяє поглибленню наукових знань про методи і підходи до планування доходів та видатків; роль і значення держави у даному процесі. Такий підхід дозволяє переходити від традиційного фінансування витрат до фінансування на основі очікуваних результатів, що підвищує наукову базу для розробки інноваційних стратегій управління державними фінансами та фінансами на рівні місцевого самоврядування. Результати роботи, зокрема викладені у емпіричній частині роботи, можуть бути використані як при написанні тез, доповідей на науково-практичних конференціях, так і

застосовані при проведення лекційних і семінарських занять із студентами профільних факультетів.

Обсяг і структура роботи. Кваліфікаційна робота складається із вступу, двох розділів, висновку та списку використаних джерел (включає в себе 40 найменування). Загальна кількість сторінок – 47.

РОЗДІЛ 1. СУТНІСТЬ, СКЛАДОВІ ТА ЗАСАДИ ОРГАНІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНИХ ФІНАНСІВ

1.1. Поняття, зміст і функції фінансів

Розвиток науки про фінанси багато років перебуває в дискусійному полі. Теоретичні питання сутнісного характеру в контексті стрімких змін, що відбуваються на практиці, вимагають однозначного тлумачення, змушуючи знову замислитися про раціональність теорії та її пов'язаність із практикою. Фінанси розглядаються нами як об'єктивно існуюча економічна категорія, що має специфічні риси (атрибути), котрі виокремлюють її у загальній системі вартісних категорій. Останніми роками дефініція «фінанси» дедалі ширше використовується засобами масової інформації в контексті грошових відносин компаній, фірм, банків, а не тільки державних доходів і витрат. Автори часом не роблять відмінностей у термінах «банківський капітал» і «фінансовий капітал». Наприклад, деякі науковці вважають за доречне розглядати фінанси як грошову форму капіталу. Аналогічний підхід до трактування фінансів зустрічається і в теорії публічного управління і адміністрування.

У західній науковій літературі загальноприйнятого визначення фінансів не існує. Превалює розширювальне трактування, конкретизуються лише види фінансів: суспільні, корпоративні або особисті. Виникнення більшості зарубіжних наукових шкіл було пов'язане з необхідністю розв'язання конкретної економічної проблеми.

Прикладний характер розроблення економічних теорій зумовив розгляд фінансів у зарубіжній літературі як засобу розв'язання завдань на макро- і мікрорівнях. Тому у навчальній і науковій літературі фінанси нерідко визначаються як наука з управління грошовими потоками або як один з економічних інструментів державного регулювання. Загалом можна зробити висновок, що фінанси – це дефініція, у визначенні якої на сьогодні немає єдності. Різні точки зору представників філософських та економічних шкіл

зумовлені різними завданнями використання фінансів. Але важливо не змішувати сутність, функції, роль і значення економічних категорій, спираючись на сутнісний та інституціональний підходи для їхнього визначення та реалізації на практиці. Важливою рисою фінансів є їхній розподільчий характер, тобто формування й використання грошових фондів суб'єктів економіки, держави та органів місцевого самоврядування, що дає змогу системно розглядати фінансові відносини, які виникають. Сутність фінансів проявляється через розподільчу функцію в процесі формування і використання фінансових ресурсів, а кредит на відміну від фінансів виражає свій зміст радше у перерозподільчих відносинах суб'єктів економіки.

Бюджет є обов'язковою умовою функціонування будь-якої держави, якій необхідні грошові ресурси для виконання своїх функцій. У докапіталістичних формаціях доходи держави мали переважно натуральний характер. Більша частина потреб задовольнялася за рахунок різного роду повинностей і надходжень від натуральних зборів. Для обґрунтування потреб у ресурсах, їхнього конкретному спрямуванні складали окремі кошториси доходів і видатків. Перша спроба формування єдиного загального кошторису доходів і видатків, який отримує назву бюджет (від англ. Budget – сумка/скарбника, мішок із грошима), було здійснено наприкінці XVII ст. в Англії. Термін «бюджет» означає розпис грошових доходів і видатків на певний період. Визначення «державний» позначає приналежність даного розпису державі, тобто існування державного бюджету об'єктивно зумовлене наявністю держави. Державному бюджету як економічному явищу притаманне різним суспільно-економічним формаціям, що мають товарний спосіб виробництва. Бюджет використовується як найважливіший розподільчий інструмент, за допомогою якого держава акумулює певну частку національного доходу і спрямовує її на розвиток економіки, науки, соціальної сфери та інші цілі. Це характеризує сутнісний бік фінансового управління соціально-економічними процесами, тобто бюджетне регулювання, що здійснюється за допомогою

планування, формування, використання бюджетних фондів на всіх рівнях економічної системи.

Зміст державного бюджету багатогранний, і в ньому знаходять втілення процеси, що мають різне економічне тлумачення. У зв'язку з цим з наукової точки зору, державний бюджет як економічне явище характеризується як економічна категорія, як центральна ланка фінансової системи і як основний фінансовий план країни [36].

Бюджетна система – система відносин, що регламентується нормами права, що виникають під час здійснення бюджетного процесу, а також заснована на економічних відносинах і державному устрої України. В свою чергу, державні фінанси – сукупність економічних відносин, система утворення і розподілу грошових фондів, необхідних державі для утримання її органів і виконання властивих їй її органів і виконання властивих їй функцій.

Принципи бюджетної системи:

1. Принцип єдності означає:

- 1) основу організації і функціонування бюджетної системи держави, форм бюджетної документації та звітності, застосування санкцій за порушення бюджетного законодавства;
- 2) єдиний порядок законодавчого регулювання, формування та виконання доходів і здійснення видаткових зобов'язань бюджетної системи України, ведення бухгалтерського обліку та складання звітності бюджетів і бюджетних установ;
- 3) зарахування всіх ресурсів бюджету та здійснення всіх видатків бюджету з єдиного казначейського рахунку, за винятком операцій з виконання бюджетів, здійснюваних за межами держави.

2. Принцип повноти означає відображення в бюджетах в обов'язковому порядку і в повному обсязі всіх доходів і видатків, передбачених законодавством України.

3. Принцип результативності та ефективності означає, що формування і виконання бюджетів здійснюється виходячи з необхідності досягнення

передбачених на майбутній період цілей із залученням мінімального обсягу коштів або досягнення максимальних результатів з використанням наявних у розпорядженні бюджетних коштів.

4. Принцип послідовності означає проведення державними органами та органами місцевого самоврядування єдиної фіскальної політики та дотримання раніше прийнятих рішень у сфері бюджетних правовідносин.

6. Принцип самостійності бюджетів означає:

- закріплення за відповідними бюджетами власних джерел доходів на постійній основі;
- право державних органів та органів місцевого самоврядування на самостійне визначення напрямів використання коштів відповідно до бюджетного законодавства України, за винятком цільових міжбюджетних трансфертів;
- право і обов'язок державних органів та органів місцевого самоврядування самостійно забезпечувати збалансованість бюджетів та ефективність використання бюджетних коштів.

7. Принцип відповідальності учасників бюджетного процесу за порушення бюджетного законодавства передбачає відповідальність кожного учасника бюджетного процесу за свою діяльність, за достовірність фінансової інформації та нецільове використання виділених на поворотній або безповоротній основі коштів, несвоєчасне зарахування та перерахування бюджетних коштів.

8. Принцип прозорості передбачає відкритість інформації під час формування, розгляду, затвердження, уточнення, виконання та аудиту бюджетів, іншої інформації, що стосується бюджетної політики держави, за винятком відомостей, що містять державну або іншу охоронювану законом таємницю.

9. Принцип збалансованості бюджету означає, що обсяг передбачених видатків бюджету має відповідати сумарному обсягу ресурсів бюджету.

Економічна сутність бюджету знаходить своє вираження в його функціях. Державному бюджету, як і всій системі фінансів, притаманні дві функції – розподільча та контрольна. За допомогою розподільчої функції бюджету відбувається сегментація коштів на виробничу і невиробничу сфери, міжтериторіальний і міжгалузевий розподіл фінансових ресурсів, формуються фонди спеціального цільового призначення, відбувається концентрація грошових коштів у руках держави та їх використання з метою задоволення загальнодержавних потреб. Міжгалузевий і територіальний розподіл національного доходу здійснюється відповідно до потреб економічного і соціального розвитку регіонів, галузей економіки. З бюджету виділяються кошти на заробітну плату працівникам, технічне оснащення та утримання установ невиробничої сфери (охорона здоров'я, освіта та інші). Через державний бюджет виступає важливим інструментом розподілу (регулювання) і стимулювання економіки та інвестицій, підвищення ефективності виробництва. Для регулювання економіки використовуються податки. При розподілі фінансових коштів через бюджет важливе значення має соціальна спрямованість бюджетних коштів. У соціальній політиці основними пріоритетами є підтримка найменш захищених верств населення (пенсіонерів, інвалідів, студентів, малозабезпечених сімей), підтримка закладів охорони здоров'я, освіти та культури, а також розв'язання житлової проблеми. Контрольна функція державного бюджету здійснюється в процесі формування доходів бюджету і фінансування галузей економіки. В умовах становлення ринкових відносин значення бюджетного контролю в процесі мобілізації ресурсів та їх використання посилюється.

Контрольна функція проявляється в процесі формування доходів і видатків на основі використання бюджетного механізму, який є реальним втіленням бюджетної політики і відображає конкретну націленість бюджетних відносин на вирішення економічних і соціальних завдань.

Таким чином, основними функціями державного бюджету як основного фінансового плану держави є:

- 1) розподіл ВВП і національного доходу, який впливає на державне регулювання і стимулювання економіки, фінансове забезпечення соціальної політики;
- 2) контроль за утворенням і використанням централізованого фонду грошових коштів.

У сучасних умовах найбільш пріоритетними виступають аграрний, паливно-енергетичний, військово-промисловий комплекси і транспорт. Бюджет сприяє формуванню раціональної структури суспільного виробництва, поліпшенню пропорцій, ефективнішому використанню бюджетних коштів. У процесі бюджетного планування встановлюється найбільш доцільне співвідношення між централізованими і нецентралізованими фондами грошових коштів. У процесі бюджетного планування встановлюється найбільш доцільне, оптимальне співвідношення між централізованими і нецентралізованими фондами грошових коштів, визначаються розміри фінансових ресурсів, що концентруються в організаціях, і ступінь участі організацій у формуванні доходів бюджетної системи.

З інституційної точки зору структура національної фінансової системи включає державні фінансові інституції (профільне міністерство, казначейство, податкові органи, суверенні фонди) і комерційні організації – фінансові компанії та фонди, а також інститути фінансової інфраструктури, включно з біржами, банківськими установами, депозитарії тощо. На глобальному рівні під світовою фінансовою системою в інституційному сенсі можна розуміти сукупність національних фінансових систем, а також міжнародні фінансові інститути в їхній взаємодії.

1.2. Джерела фінансового забезпечення регіонів, їх стратегічне планування

У сучасній науковій літературі існує чимало визначень джерел

фінансування. Найчастіше джерела фінансування розглядають як сукупність мобілізованих фінансових ресурсів, яка може бути спрямована на розвиток регіону. У складі цих ресурсів автори виокремлюють податкові та неподаткові надходження до бюджету, залучені кошти, амортизаційні відрахування тощо [39, с. 20]. Також можна виділити групу авторів, які, розглядаючи джерела фінансування, асоціюють його із усіма фінансовими ресурсами, котрі безпосередньо спрямовуються на забезпечення об'єктів інвестиційного розвитку регіону [27, с. 143].

Регіональні бюджети призначені для фінансового вирішення завдань, покладених на вітчизняні органи публічного управління. За допомогою регіональних бюджетів держава провадить економічну політику, вирівнює соціальний і економічний розвиток територій, для чого розробляються і втілюються в життя різні регіональні програми. Виокремлюють два ключові джерела регіонального фінансування: дотації Уряду та власне кошти, які мають у своєму розпорядженні місцеві органи влади [26, с. 3]. Так, до прикладу, саме регіональні бюджети є основним джерелом бюджетного фінансування сільського господарства і рибальства – 48 % усіх витрат консолідованого бюджету; транспорт, дорожнє господарство та цифровий розвиток отримують до 43 % витрат. Великий внесок регіональні бюджети вносять у розвиток промисловості, будівництва та енергетики – понад 32 %. Не можна не сказати про те, що 40 % витрат, які йдуть на охорону навколишнього середовища, також фінансує регіональний бюджет. Видаткова частина місцевих бюджетів – це яскраве відображення економічних та соціальних подій у країні.

В ідеалі 90–95% усіх місцевих проблем мають вирішуватися на рівні територіальної громади, однак сьогодні нічого не може бути реалізовано вчасно та якісно з однієї причини: в Україні більша частина ресурсів акумулюється в державному бюджеті [35, с. 160].

Усі способи формування джерел фінансування можна поділити на дві основні групи: екзогенні (зовнішні) та ендогенні (внутрішні) [38, с. 171]. До

екзогенних належать: макроекономічна ситуація, транснаціональні та трансрегіональні фінансові відносини, міжрегіональна соціально-економічна диспропорція, зміна в системі оподаткування тощо; до ендегенних – природно-ресурсний потенціал регіону, структура галузей регіональної економіки, соціальна та демографічна ситуації, рівень локального безробіття тощо. Пошуки найбільш значущого, основного з критеріїв формування фінансових джерел економіки регіону нікуди не приведуть, оскільки тільки комплексний підхід до наявних сильних і слабких сторін економіки регіону допоможе сформувати дієву й оптимальну модель залучення й ефективного застосування таких джерел. Безумовно, під час розгляду інвесторами регіональних інвестиційних програм одні з чинників видаються більш вагомими, але жоден із них сам по собі не відіграє вирішальної ролі.

Під час формування політики даного напрямку органам публічного управління слід орієнтуватися на сильні сторони регіональної складової та за можливості мінімізувати її слабкі аспекти. Стосовно регіону алгоритм комплексного оцінювання його стану міститиме такі етапи:

1 етап. Діагностика основних соціально-економічних показників регіону. На цьому рівні проводиться аналіз чинників результативності використання фінансової та виробничої складових. Також дається оцінка ефективності регіонального управління та рівня добробуту населення;

2 етап. Порівняння отриманих підсумків з аналогічними показниками інших суб'єктів і побудова рейтингу;

3 етап. Виявлення чинників і розроблення заходів щодо підвищення рівня добробуту населення аналізованого регіону;

4 етап. Контроль за реалізацією запропонованих заходів.

Дійсно, як пріоритетні ключові джерела фінансування економічного розвитку регіонів необхідно розглядати місцеві фінанси. Проаналізувавши наукову літературу [7; 22; 36, с. 52] із даного питання, можна вивести таке визначення регіональних фінансів: сукупність економічних відносин, що виникають з приводу формування, розподілу та використання регіональних

фондів грошових коштів, основним завданням яких є розв'язання поточних і соціально-економічних завдань регіону, що виникають, та спрямовуються на його стабілізацію і розвиток. Варто зазначити, що базисом для розвитку території можна вважати ті фінансові ресурси, які були створені безпосередньо в межах регіону. Фінансування економіки регіону за рахунок ресурсів, вироблених на його території, є циклічним процесом, що дає змогу задіяти виробничі, трудові та інші можливості, тим самим стабілізуючи й розвиваючи економічну ситуацію суб'єкта, і при цьому будучи безперервним, невичерпним джерелом фінансування в разі конкурентоспроможності економіки території, на відміну від зовнішнього фінансування, яке може залежати від низки чинників, невідконтрольних органам влади суб'єкта (до прикладу, зміна політики зовнішнього джерела фінансування).

Базу для наповнення місцевого бюджету, в основному, складають податки, які сплачують місцеві підприємства, організації та установи, що функціонують у межах адміністративно-територіального утворення. Причому успішна взаємодія з бізнесом полягає у визначенні оптимальної величини оподаткування, у встановленні такого рівня податків, який забезпечить і збільшення надходжень до місцевого бюджету, і успішне функціонування бізнесу на окремій території. Не завжди максимальне встановлення рівня податкових ставок забезпечує максимізацію доходів місцевого бюджету. Є приклади взаємної співпраці бізнесу й місцевих органів влади, корисної і для бізнесу, і для територіальної громади (див. Додаток). Тут ідеться не лише про зниження рівня оподаткування, а й про його підвищення задля отримання найкращого результату. У цьому випадку актуальним є проведення громадських слухань за участі бізнесу, народних депутатів, представників громадськості та інших зацікавлених осіб і формування спільного підходу [17, с. 120].

Державний бюджет дає органам влади реальну економічну можливість реалізовувати владні повноваження та є ключовим фінансовим підґрунтям країни. Він транслює поточні фінансові потреби держави і слугує орієнтиром

при плануванні та здійсненні податкової політики, конкретизує витрачання коштів, займається перерозподілом внутрішнього валового продукту і національного доходу. Таким чином, бюджет є ефективним регулятором економіки.

Окрім зазначеного, не останню роль у даному питанні відіграють гранти від міжнародних партнерів. Мова йде про фінансову підтримку, котра надається іноземними партнерами, фондами, організаціями, урядами країн тощо. За умови дотримання всіх вимог, кошти не підлягають повернення і йдуть на розвиток благоустрою країни (регіону). Так, наприклад, у рамках Проєкту Світового банку «PEACE in Ukraine» Міністерство фінансів України залучило грантів та позик на загальну суму \$19,5 млрд та €1,44 млрд євро, із яких \$17,97 млрд – гранти. Найбільшим донором безповоротної бюджетної допомоги були і залишаються США, які за 2023 рік надали \$8,5 млрд. грантових коштів. Від початку повномасштабної війни сума отриманих грантових коштів від Сполучених Штатів становить 20,4 млрд. \$ [23]. З-поміж, важливу фінансову допомогу надають урядові субвенції, бізнес та інвестиції, власне грантові програми для регіонів. В свою чергу, ефективність використання коштів, отриманих регіонами, залежить від грамотності й раціональності управління фінансовою діяльністю.

Управління публічними фінансами – це галузь управлінської діяльності, що здійснюється суб'єктами публічної адміністрації із використанням особливих засобів і методів через наявну систему управлінських і фінансових відносин [13, с. 285]. Відповідно до ст. 19 Бюджетного кодексу України, управління публічними фінансами здійснюють учасники (посадові особи, уповноважені органи чи установи), наділені бюджетними повноваженнями [5].

Стратегією реформування системи управління державними фінансами на 2022-2025 роки передбачено, що основними напрямками її реалізації є дотримання загальної бюджетно-податкової дисципліни; підвищення ефективності розподілу ресурсів на рівні формування державної політики;

забезпечення ефективного виконання державного та місцевих бюджетів; підвищення рівня прозорості та підзвітності; розвиток управління людськими ресурсами у даній сфері [33].

У сфері управління публічними фінансами, з-поміж нормативних актів, ключову роль відіграють:

- акти Кабінету Міністрів України (видані у формі постанов чи розпоряджень на вимогу ст. 49 Закону України «Про Кабінет Міністрів України» [31]), виконання яких є обов'язковим, згідно із ст. 117 Конституції України [11];
- акти міністерств та інших органів центральної влади. При чому, межі так званої правотворчої компетентності кожного передбачені положенням. Наказами міністерств прийнято затверджувати інструкції, різного роду положення, правила, порядки, за потреби – методичні рекомендації. Як правило, вони носять відомчий характер, тобто можуть бути як внутрішніми, так і зовнішніми;
- нормативні акти органів та посадових осіб місцевого самоврядування. Органи місцевого самоврядування у межах повноважень, визначених законом, приймають рішення, які є обов'язковими до виконання на відповідній території (ст. 144 Конституції України [11], ст. 59 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» [8]).

Правила управління публічними фінансами також можуть бути закріплені у локальних нормативних актах. У зв'язку із процесами децентралізації, деякі правила здатні встановлюватися і зі сторони керівників установ, котрі наділені цим правом [12, с. 129]. В ході аналізу поточного стану слід зауважити на тому, що управління суспільними фінансами під час воєнного конфлікту має свої нюанси. У звичайні часи для зміни фінансових показників бюджету потрібно вносити зміни до відповідних законодавчих актів, а це може зайняти від декількох днів до місяців. Однак умови воєнного стану вимагають негайних заходів, таких як розширення повноважень органів місцевого самоврядування, ухвалення необхідних законодавчих актів і

перерозподіл фінансів з урахуванням пріоритетів їх використання. У період воєнного стану рішення парламенту для перерозподілу бюджетних коштів не є обов'язковими. Згідно з Бюджетним кодексом уряд має право самостійно розпоряджатися фінансами, спрямовуючи їх на найбільш необхідні потреби. Таким чином, з метою оперативної та ефективної реакції на складну ситуацію, уряд України прийняв низку оперативних рішень щодо використання суспільних фінансів з початку воєнного конфлікту [2, с. 63].

Наприклад, було прийнято постанову «Деякі аспекти формування та виконання місцевих бюджетів під час воєнного стану», яка встановлює особливості цього процесу. Згідно з її положеннями, місцеві органи влади продовжують здійснювати бюджетні повноваження, а виконавчі органи та адміністрації адаптують управління фінансами до умов воєнного стану. Фінансові органи місцевих установ забезпечують підготовку проектів бюджетів згідно з вимогами законодавства. Державна казначейська служба відповідає за обслуговування місцевих бюджетів та складання звітності про їх виконання. Також, перевірки виконання місцевих бюджетів Державною аудиторською службою тимчасово призупиняються до припинення чи скасування воєнного стану [7].

РОЗДІЛ 2. ОСОБЛИВОСТІ ФІНАНСОВОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ

2.1. Специфіка грошово-кредитної політики України

В умовах глобальних проблем суспільства, катаклізмів та пандемій, проблем економічного та соціального спрямування, питання грошово – кредитної політики набуває особливого значення не лише в рамках банківської системи, але й по відношенню до кожного жителя індивідуально. Під самим концептом «грошово – кредитної політики» у науковій літературі прийнято розуміти цілісний амбівалетний (так як стосується питання кредитування та грошового обігу) комплекс заходів, котрі спрямовуються на забезпечення стабільності грошової одиниці.

Враховуючи відповідні конституційні положення та керуючись нормами Закону України «Про Національний банк України» [9] можна стверджувати, що ключовим суб'єктом даного роду політики слід вважати саме Національний банк України.

До переліку основних задач, що стоять перед даним сегментом слід віднести:

- досягнення достатньої і стійкої зайнятості;
- гарантування загальної цінової стабільності (шляхом стабілізації внутрішньої купівельної спроможності);
- формування умов для стійкості економічного розвитку;
- оптимізація валютного курсу (зовнішньої купівельної спроможності національної валюти);
- стійкість банківського сектору;
- забезпечення не лише цінової, а й загальної фінансової стабільності [14].

При цьому, значна кількість вчених апелює до наявності і грошово – кредитної політики подвійної мети, де в основі – критерій «перспективи протяжності». Зокрема, якщо мова йде про довгостроковий період, то в даному випадку за ціль слід позиціонувати досягнення цінової стійкості; в

протилежному – забезпечення злагодженого і поступового процесу економічного розвитку. З цією метою розробляються відповідні стратегії, проекти, що являють собою втілення ліпших зарубіжних чи вітчизняних практик, спрямованих на поліпшення та оптимізацію грошово – кредитної політики. Відмітимо, що рішенням Ради Національного банку України від 10.09.2020 № 41-рд схвалено Основні засади грошово-кредитної політики на 2021 рік та середньострокову перспективу [25], що включає в себе питання відносно монетарного режиму та його цілей, принципи й інструменти монетарної політики, режим обмінного курсу, сприяння фінансової стабільності, підтримка стійких темпів економічного зростання тощо.

Наразі, в законодавчій площині, а саме ст. 25 Закону України «Про Національний банк України» визначено такі засоби та методи грошово-кредитної політики:

- 1) визначення та регулювання норм обов'язкових резервів для банків;
- 2) процентну політику;
- 3) рефінансування банків;
- 4) управління золотовалютними резервами;
- 5) операції з цінними паперами (крім цінних паперів, що підтверджують корпоративні права), у тому числі з казначейськими зобов'язаннями, на відкритому ринку;
- 6) регулювання імпорту та експорту капіталу;
- 7) запровадження на строк до шести місяців вимоги щодо обов'язкового продажу частини надходжень в іноземній валюті;
- 8) зміну строків розрахунків за операціями з експорту та імпорту товарів;
- 9) емісію власних боргових зобов'язань та операції з ними [9].

Разом з цим, вчена наголошують, що для відкритих економік у стратегічній перспективі грошово-кредитна політика в контексті посилення власної ефективності повинна комплексно забезпечити комбінацію плаваючого валютного курсу (різних модифікацій), інфляційного таргетування, адаптивного застосування інструментарію (відсоткової ставка,

грошово-кредитних агрегатів тощо) задля наближення до проміжних та кінцевих цілей [14, с. 170].

Світові тенденції показують, що в XXI ст. інструментарій реалізації центральними банками грошово-кредитного регулювання тяжіє в сторону постійного, динамічного розширення. При цьому, частота та «популяризація» застосування того чи іншого інструменту прямо пропорційно залежна від специфіки фази макроекономічного циклу. Так, останнім часом центральні банки більшості розвинених країн мінімально використовують вимоги щодо обов'язкового резервування та процентні ставки за операціями кредитування через дисконтне вікно, однак досить активно застосовують короткострокові ставки з операцій на відкритому ринку як основних інструментів реалізації власних цілей.

2.2. Державне регулювання інвестиційної діяльності

Державне регулювання інвестиційної діяльності є важливим елементом розвитку економіки будь-якої країни, в тому числі і України. Інвестиції сприяють збільшенню виробництва, покращенню технологічного розвитку, створенню нових робочих місць та підвищенню рівня життя громадян. Однак, ефективне державне регулювання інвестиційної діяльності є складним завданням, яке потребує знань та досвіду з різних галузей, таких як фінансова, правова, податкова та економічна сфери.

В Україні інвестиційна діяльність є однією з найбільш пріоритетних галузей, що забезпечує економічний розвиток країни. Однак, відсутність ефективної системи державного регулювання інвестиційної діяльності може призвести до негативних наслідків, таких як недостатнє залучення інвестицій, низький рівень розвитку економіки, невпевненість інвесторів в майбутньому розвитку країни тощо. Ситуація загострюється також в силу військових дій та воєнного стану, який триває вже більше року. Втручання Росії на територію незалежної, суверенної України значно підірвало не лише нашу економіку, але

й власне інвестиційний потенціал, що негативно відображається на інтенсивності розвитку всієї держави. Враховуючи зазначене, актуальність дослідження обраної теми в рамках вивчення дисципліни «Інвестиційне право» полягає в необхідності комплексного аналізу юридичних проблем, пов'язаних з цією сферою, розробки ефективних механізмів державного регулювання, залучення інвестицій та підвищення економічного розвитку країни.

Для забезпечення ефективного державного регулювання інвестиційної діяльності в Україні існують різні правові механізми та інструменти. Одним із таких механізмів є законодавство, що регулює відносини в галузі інвестиційної діяльності. В Україні це, перш за все, Закон України «Про інвестиційну діяльність» [30], Закон України «Про режим іноземного інвестування» [32], Закон України «Про зовнішньоекономічну діяльність» [29], Господарський кодекс України [6] та інші нормативні акти. Вони встановлюють правові норми, які регулюють відносини між інвесторами та державою, права та обов'язки сторін, умови залучення та розміщення інвестицій.

Система регулювання умов інвестиційної діяльності є динамічною і піддається коригуванню в залежності від соціально-економічної ситуації та рівня інвестиційної активності суб'єктів господарювання. Держава може використовувати різні методи для стимулювання інвестиційного попиту, такі як збільшення державних витрат, зменшення податків, зниження процентної ставки за кредит, збільшення грошової маси, а також втручатися на ринок цінних паперів. Проте, при цьому важливо дотримуватися принципу державного регулювання інвестиційної діяльності, який передбачає стійку рівновагу між імперативним впливом держави та свободою здійснення інвестицій. Надлишкове державне регулювання може призвести до збільшення корупційних ризиків, погіршення інвестиційного клімату, стагнації та відтоку інвестицій в більш економічно привабливі юрисдикції. Закон України «Про інвестиційну діяльність» передбачає два основні

напрямки участі органів державної влади в інвестиційних відносинах: створення сприятливих умов для інвесторів та пряма участь держави в інвестиційній діяльності. Пряме державне регулювання здійснюється у сферах державних інвестицій, надрокористування та інших видів природокористування, приватизації об'єктів державної власності тощо. Непряме регулювання інвестиційних процесів у країні включає забезпечення державою гарантій прав інвесторів, їх захисту, надання державної підтримки інвесторам [10, с. 116].

Якщо інвестиції здійснюються з іноземним капіталом, то вони можуть мати форму директивних, портфельних інвестицій, інвестицій у спільне підприємство та інші [30]. Для підтримки інвестиційної діяльності у країні, держава може використовувати різні інструменти, такі як:

Податкові пільги та знижки. Держава в праві надавати інвесторам пільги та знижки на податки, що стосуються інвестиційної діяльності. Йдеться про зменшення ставок податків на прибуток, зниження ПДВ на товари та послуги, а також звільнення від деяких податків. Податкові пільги та інших пільги для інвесторів дають змогу знизити витрати на реалізацію інвестиційних проектів, збільшити їх прибутковість, залучити додаткові інвестиції в економіку країни. Цікаво, що інвестиційна податкова знижка віднімається (кредитується) із суми нарахованого податку на прибуток компанії. При цьому дана знижка надається лише після введення нової техніки в експлуатацію. Право на отримання податкової знижки настає для компанії автоматично: його не треба доводити і обґрунтовувати, оскільки воно прямо закріплене законодавством. Розмір знижки встановлюється у відсотках від вартості впроваджуваної техніки і складає: 5,3% в Японії (для електронної техніки і устаткування), 50% у Великобританії (для 1-го року експлуатації нової техніки, технології, матеріалів), 10 – 15% в Канаді [20, с. 33].

Гранти та субсидії для розвитку інвестиційних проектів. Це може включати фінансування досліджень та розробок, розвитку інфраструктури, підвищення кваліфікації працівників та інші види підтримки. Сюди ми

відносимо механізм, який передбачає відкриття доступу для іноземних компаній до національних науково-дослідницьких програм, що фінансуються за рахунок коштів державного бюджету. Дедалі більше країн надають дозволи іноземним інституціям та дослідникам брати участь у науково-дослідницьких програмах та мати доступ до дослідницької інфраструктури, що фінансується за рахунок коштів державного бюджету. Зокрема, Австралія, Фінляндія, Ірландія, Норвегія і Словенія відкрили основні національні програми фінансування для іноземних заявників. У Австрії, Німеччині, Люксембурзі та Швейцарії установи, які надають фінансування для наукових досліджень, запровадили механізм, за яким дослідники з двох або більше країн можуть подавати спільну пропозицію на отримання фінансування [40].

Залучення інвестиційних фондів. Їх створення дає змогу інтегрувати кошти від інвесторів та інвестувати їх у проекти, що є важливими для економіки країни. Не варто ігнорувати роботу в напрямку формування «центрів пошуку інвестора», основна робота яких буде націлена на дослідження ринків потенційних інвесторів та проведення заходів щодо залучення їх до інвестування, на основі представлення їм найбільш цікавих проектів для залучення коштів; утворення механізмів для благодійного інвестування (особливо – в об'єкти соціально-культурної сфери), що являтиме собою злиття фінансових ресурсів представників великого та середнього бізнесу для вкладання коштів. Таке інвестування є змога організувати завдяки утворенню відкритих аукціонів, про які буде загально відомо через ЗМІ, приверненням уваги до інвесторів, їх популяризації; формування, розвиток та закріплення міждержавних відносин, налагодження співпраці з територіально наближеними регіонами інших держав на основі розробки програм співпраці, взаємодії у певних галузях, сферах діяльності, формування програм обміну кадрами, максимально спрямовуючи таку співпрацю на залучення інноваційних методик, новітніх техніки та технології виробництва тощо; формування дозвільної процедури на будівництво великих торговельних

центрів в містах (або інших об'єктів, що характеризуються в регіоні максимальним попитом з боку інвесторів) [19, с. 49].

Створення сприятливого інвестиційного клімату (на загальнодержавному та локальному рівнях). Для того, щоб привернути інвестиції, державі слід сформувати сприятливі умови для бізнесу, такі як прозорість правової системи, захист прав інвесторів, ефективність державної адміністрації та інші. Інвестиційна привабливість регіону – визначення, наскільки певний регіон є привабливим для потенційного інвестора. Такі фактори, як економічна та політична нестабільність, зростання рівня соціальної напруженості, інфляція, недосконалість кредитно-фінансової системи та законодавчої бази, недовіра населення до уряду можуть змусити інвесторів задуматися над доцільністю вкладення коштів. Інноваційно-інвестиційна стратегія розвитку регіону має враховувати дані аспекти, сприяти стабілізації ситуації та подальшому соціально-економічному розвитку регіону [18, с. 174].

Не можемо не погодитися із думкою Новікова Л.В. та Чернишова Л.О., які наголошують, що недоліками нормативно-правового забезпечення інвестиційної діяльності в Україні є: неоднозначність тлумачення деяких положень нормативних документів, що призводить до правових колізій та необхідності вирішення спорів у судовому порядку; велика кількість законодавчих актів, які прямо чи опосередковано регулюють інвестиційну діяльність та пов'язані з нею зовнішньоекономічну, промислову, торговельну та інші види діяльності. Національне законодавство у сфері регулювання інвестиційної діяльності нестабільне, нормативно-правова база зазнає постійних змін, оскільки в процесі її формування одні нормативно-правові акти приймаються, інші відміняються, або їх положення відображається в інших нормативно-правових актах [24, с. 74-75].

Одним з головних завдань державного регулювання інвестиційної діяльності є стимулювання розвитку вітчизняного бізнесу та залучення іноземних інвесторів. Для цього в Україні створюється інфраструктура для

розвитку малого та середнього бізнесу, розробляються інвестиційні проекти з метою залучення іноземних інвестицій. Окрім цього, важливою складовою державного регулювання інвестиційної діяльності є контроль за дотриманням інвесторами вимог законодавства в галузі охорони довкілля, здоров'я та безпеки [34]. В Україні існують різноманітні органи державного контролю та нагляду, які відповідають за забезпечення дотримання правил та норм в галузі інвестиційної діяльності (ключове місце належить Міністерству економіки України, Національній комісії з цінних паперів та фондового ринку тощо).

Бойчук Р. П. пропонує класифікувати засоби державного регулювання інвестиційної діяльності на три групи:

1) макроекономічні, до яких відносяться інструменти, що визначають загальноекономічний клімат інвестицій, а саме впливають на процентну ставку, темпи зростання економіки і зовнішньоторговельний режим (визначаються всією бюджетно-податковою політикою);

2) мікроекономічні інструменти, що включають заходи, які впливають на окремі складові інвестицій або на окремі галузі: податкові ставки, правила амортизації, гарантії, пільгові кредити;

3) інституційні інструменти, що дозволяють досягти координації інвестиційних програм приватних інвесторів і включають державні органи інвестиційної політики, об'єднання підприємців, інформаційні системи [4, с. 11].

Одна із ключових проблем, що властива для України, це забезпечення сталого розвитку регіонів. Вказане обумовлює необхідність проведення послідовної та ефективної регіональної політики, реалізація якої пов'язана із проблемою підвищення інвестиційної привабливості регіону. Для регіону це означає, з одного боку, можливість підвищення ефективності розвитку, а з іншого – право зайняти гідне місце в системі територіального устрою та сприяти економічному зростанню в країні. Покращення інвестиційної привабливості регіону залежить від компетенції державних та місцевих органів влади, послідовності їх дій і комплексності заходів, що проводяться

[28, с. 401]. В цьому контексті хотілося б відмітити, що у лютому 2023 року Європейська Бізнес Асоціація та Global Business for Ukraine, спільно з Ukraine Invest в розрізі всіх областей України (доступна класифікація за індустрією) розробили Карту інвестиційних та бізнес-можливостей України для залучення нових фінансових потоків. Досить цікавий ресурс, пропонує детально ознайомитися із основними відомостями та даними про регіон, інвестиційними можливостями і, за бажання, – залишити заявку.

Разом з тим, говорити про інвестиційні можливості та залучення спонсорів із-за кордону чи в межах країни, на наш погляд, можливо лише у тому випадку, коли рівень корупції буде суттєво зменшеним. Загальновідомим є факт, що саме цей чинник за всі роки незалежної України, не зважаючи на її інвестиційну привабливість (геополітичні умови, лояльність законодавця, загальна кількість жителів, купівельна спроможність населення, рекреаційний потенціал, наявність у законі норми щодо неможливості націоналізації іноземних інвестицій тощо), слугував найбільшою перепорою для залучення коштів у розвиток держави [1]. Відповідно, ми покладаємо велику надію на те, що із змінами у ментальності народу та підвищенням рівня несприйняття корупції як загального феномену, в повоєнний час прийдуть більш жорсткі і дієві законодавчі нововведення щодо криміналізації корупційних злочинів.

Інвестиції Україні повоєнного часу безперечно будуть потрібні. Щоб відновитися і дати нормальний старт бізнесу, який тільки інтегрується на національний ринок, необхідне залучення щонайменше 35% ВВП протягом 5 років. Першочергово, необхідно буде нарощувати потужності по вже розвинутих сферах, які є економічно важливими. Агропромисловий комплекс, окрім збільшення площ посіву зернових та олійних культур, має орієнтуватися на переробку кукурудзи з метою екстракції амінокислот та біоетанолу. Досить привабливими виглядають проекти по розбудові «розумних мереж», котрі включають в себе газовидобування із урахуванням передових технологій, в пріоритеті також всі проекти, які пов'язані із «зеленою» металургією.

Щодо сфери надання послуг, то ІТ-сегмент як був, так і залишається пріоритетним. Проте зі сторони держави, слід докласти максимальну кількість зусиль задля зменшення кількості відтоку інтелектуального трудового ресурсу закордон. Лояльні програми щодо оподаткування відповідних фірм, створення умов для більшого спектру реалізації, залучення кращих спеціалістів до державних проектів (модернізації цифрових платформ на рівні органів місцевого самоврядування) – все це здатне частково вирішити ситуацію на користь країни.

Фармацевтичній галузі експерти приписують 19 млрд \$ інвестиційного потенціалу. Компанії-гіганти рухаються в напрямку повної відповідності європейським стандартам, адже вони бажають виходити на нові зарубіжні ринки, не обмежуючись лише територією України. Більше того, вона є затребуваною як у військовий час, так і повоєнний. Навіть у кризовий період галузі вдається вистояти за рахунок: а) значних фінансових ресурсів, попередньо вкладених у логістику та власне виробництво; б) власне попиту воєнного часу; в) ефективного кризового менеджменту.

Найбільш ймовірно, що особливу потребу у інвестиціях буде відчувати оборонно-промисловий комплекс держави. Річний досвід війни показав всі наслідки неконструктивної політики, яка проводилась в цьому напрямку з моменту здобуття Україною незалежності при досить потужному кадровому забезпеченні, його мобільності, здатності швидко опановувати принципово нові військові вміння.

Щодо формування іміджу конкретних територій, як різнопланового та штучно створеного образу, зазначимо наступне. Значною перепорою у позиціонуванні території як інвестиційно привабливого об'єкту є брак інформації про потенційні можливості, які несе в собі осередок. Масові стереотипи також досить часто закладають основу образу, тому ми вважаємо, що у формуванні інвестиційної привабливості території у XXI ст. суттєву роль відіграють засоби масової інформації, особливо коли існує потреба свідомої побудови або корекції іміджу (до прикладу, в умовах соціального чи

політичного замовлення). При цьому, штучно створений імідж може не відображати основних соціальних і економічних характеристик, проблем і суперечностей територій, реальних принципів і методів бізнесу (національного, локального), особливостей життя населення, впливу економіки території на навколишнє середовище.

Отже, правові особливості державного регулювання інвестиційної діяльності в Україні складаються з комплексу нормативно-правових актів та механізмів, які стимулюють розвиток вітчизняного бізнесу та залучення іноземних інвестицій. Це дає змогу забезпечити стійкий економічний розвиток країни та зберегти конкурентність на міжнародному рівні. Ключовим моментом є те, що позитивний імідж має бути різностороннім і мусить розкривати всі існуючі можливості галузей діяльності держави, тому що кожна держава-інвестор має свою зацікавленість. Сьогодні і в повоєнний час формування позитивного іміджу України як держави із великими соціальними, культурними та етнічними досягненнями, безмежними можливостями в розширенні взаємозв'язків та налагодженні співробітництва з іноземними державами, має бути пріоритетним завданням нашого суспільства, а отже і органів державної влади.

2.3. Державно-приватне партнерство як спосіб оптимізації фінансової діяльності на центральному та місцевому рівнях

Ефективність стосовно використання бюджетних коштів – це здатність забезпечувати результативність процесу бюджетної програми. Тобто ефективність як підсумковий показник розвитку і функціонування системи (бюджетної установи) віддзеркалює взаємообумовленість використання бюджетних коштів, праці й отриманих суспільством корисних результатів у вигляді матеріальних благ і послуг [16, с. 29]. У практиці роботи органів державного контролю ефективність характеризується співвідношенням між

результатами використання державних коштів і витратами на їх досягнення, що включає визначення економічності, продуктивності та результативності використання державних коштів, казни органів місцевого самоврядування.

Під час оцінювання ефективності використання державних коштів і розроблення способів вимірювання та формування критеріїв ефективності слід ураховувати не тільки економічну складову, яка пов'язує обсяги бюджетної послуги з витратами на її надання, а й різноманітні інші складові ефективності.

Вимірювання ефективності різних напрямів діяльності необхідне для визначення відповідності чи відповідає досягнутий рівень ефективності прийнятому стандарту, «потенціалу», а так само для порівняння з раніше досягнутими результатами. Для такого вимірювання ефективності витрачання ресурсів мають бути визначені:

- набір індикаторів, що характеризують досягнення поставлених цілей;
- нормативні значення контрольних індикаторів;
- шкала для чисельного оцінювання отриманих результатів, що передбачає єдиний алгоритм оцінки відхилення досягнутих показників від нормативного значення.

Застосування єдиної системи показників для оцінки ефективності державних видатків дасть змогу оцінювати ступінь досягнення поставлених цілей щодо підвищення ефективності використання ресурсів за допомогою числових критеріїв. Використання загальної методики спростить порівняння ефективності витрачання державних коштів, як між окремими бюджетними установами, так і між різними муніципальними утвореннями та регіонами.

Слід зазначити, що нині дуже поширеними є методи порівняння. А при вимірюванні результативності державних видатків, як однієї зі складових ефективності використання державних видатків, найчастіше використовують еталонне тестування. Воно включає в себе порівняння ключових індикаторів виконання зі встановленими показниками або нормативними, або ж з аналогічними показниками інших організацій. Вимірювання ж соціальних ефектів, як однієї зі складових загальної ефективності, видається можливим з

використанням різних методів експертних оцінок.

Різні цілі оцінювання ефективності різними категоріями користувачів порушує проблему інтерпретації результатів оцінювання за цим набором показників. Так, з точки зору розпорядників бюджету, відповідальних за здійснення прямих бюджетних видатків, інформація має використовуватися з метою планування їхньої власної діяльності, постановки завдань і забезпечення більш ефективного розподілу ресурсів. А для органів державного фінансового контролю метою може бути перевірка ефективності витрачання бюджетних коштів, досягнення поставлених завдань та виконання покладених функцій на одержувача бюджетних коштів.

Разом з тим маємо зауважити, що протягом останніх трьох десятиліть відбулися істотні зміни у світовій економіці, як у плані технічного прогресу, так і щодо організаційних змін в управлінні підприємствами. Державні структури дедалі частіше стикаються зі зростаючою необхідністю знайти стійке фінансування для розвитку та забезпечення інфраструктури, необхідної для підтримки зростаючого населення і економіки. Країни ведуть боротьбу з проблемою задоволення потреб зростаючої урбанізації, реабілітації старіючої інфраструктури, необхідністю розширення інженерно-комунікаційних мереж новим групам населення, тощо. Крім того, надання інфраструктурних послуг часто відбувається за рахунок поточного дефіциту, який покривається тільки завдяки субсидіям, створюючи додатковий відтік державних ресурсів.

У поєднанні з обмеженими фінансовими можливостями більшості держав необхідність розв'язувати вищевказані проблеми вимагає мобілізації капіталу з приватного сектору, найчастіше для інвестицій в інфраструктуру. Ефективна організація багатьох державних послуг на основі партнерства між державним і приватним сектором – державно-приватне партнерство (ДПП) – стала реальною альтернативою традиційній схемою, в якій послуги надавалися виключно державою або приватним сектором. За правильного підходу, ДПП в змозі мобілізувати раніше невикористовувані ресурси приватного сектора на місцевому, регіональному або міжнародному рівнях.

Мета приватного сектора в участі в ДПП – отримати прибуток від своїх можливостей і досвіду в управлінні бізнесом (комунальні послуги, зокрема) [3, с. 4]. Приватний сектор вимагає компенсації за свої послуги за рахунок зборів за надані послуги, в результаті отримує відповідну віддачу на інвестований капітал.

Державно-приватне партнерство, по суті, формальна суспільна угода між організаціями державного та приватного секторів на постачання суспільству послуг або виконання для нього певних робіт, згідно з якою ризики, доходи та обов'язки є спільними для всіх учасників партнерства. Концепція ДПП має велику сферу застосування, але її використання особливо актуальне на різних етапах реалізації проєктів у галузі інфраструктури, де потрібен суспільно прийнятний розподіл відповідальності за проєктування, фінансування, будівництво, управління, технічне обслуговування або експлуатацію об'єктів інфраструктури. ДПП дедалі частіше стає вибором суспільства в тих випадках, коли ринок не в змозі забезпечити суспільству соціально важливі товари та послуги [21].

Формально, ДПП створюються на основі договору або набору контрактів, де приватні особи, звані приватними партнерами, зобов'язуються виконати розробку та постачання чітко визначеного виду послуг. Робота, що замовляється державним органом у рамках ДПП, має суспільно важливе значення і з цієї причини існує інтерес державного органу в ньому. Приватний партнер (або партнери) відповідає за виконання робіт на заздалегідь визначених етапах реалізації проєкту. Державний орган фокусується на визначенні цілей, на досягнення яких спрямований проєкт, прийнятні ціни та бажаної якості замовлюваних послуг, моніторингу за ходом реалізації проєкту, а також інших умов контракту.

Ключовою характеристикою такої взаємодії є те, що ключове адміністрування та безпосереднє управління виробництвом/наданням послуг делегується єдиним пакетом приватному партнеру. Тому очікується, що на відміну від випадку, коли будівництво або розробка проводиться за схемою

традиційної державної закупівлі, у схемі ДПП приватний партнер матиме стимули інвестувати набагато більше ресурсів і зусиль у якість продукції або послуги, щоб знизити потенційні витрати в майбутньому. Таким чином за ДПП створюється більш ефективна система стимулів для приватних партнерів.

Одна з переваг реалізацій проєктів у рамках ДПП полягає в тому, що ідеологія не має жодного значення. Крім того, більшість причин, за якими ухвалюється рішення для укладення ДПП угод – передача технологій від одного партнера до іншого, збільшення фінансових можливостей, доступ до великих ринків, розподіл ризиків, побудова довгострокових відносин, потенціал зниження витрат і досягнення більш високої ефективності та результативності на основі партнерства – є перевагами такої форми реалізації проєктів. Галузі застосування державно-приватного партнерства найчастіше лежать у сфері інфраструктурних проєктів.

З-поміж іншого, можна відзначити реалізацію проєктів у таких сферах:

- виробництво та постачання електроенергії;
- водопостачання та каналізація;
- будівництво: управління лікарнями, школами, житловим фондом, стадіонами тощо;
- управління повітряним рухом;
- управління залізницями;
- впровадження та підтримка інформаційних систем (наприклад систем електронного платежу).

У той час як за традиційної моделі державних послуг уряд має повний контроль над ресурсами та ходом реалізації проєкту, у моделі ДПП держава визначає кінцевий продукт, а контроль за виконанням залишається за приватним агентом. Як зазвичай, держава пропонує контракт приватному агенту, який зобов'язується розробити проєкт, ввести його в експлуатацію та забезпечити його технічне обслуговування. Приватний агент може залучати додатковий капітал на додачу до фінансування, що надається державою.

Наприклад, стягувати плату за користування від споживачів після введення проєкту в експлуатацію. Очікується, що приватні агенти, рухомі можливістю отримання прибутку, забезпечать ефективне виконання проєкту, тоді як держава, націлена на поліпшення добробуту населення, акцентуватиме пріоритет на якості. Мотивація ж держави в залученні приватного сектору до участі в ДПП може бути зумовлена необхідністю залучити приватний капітал та інші ресурси (часто на доповнення до коштів, що виділяються державою), домогтися підвищення ефективності використання наявних ресурсів або досягти реформ через перерозподіл ролей, стимулів і схем підзвітності.

Основний принцип поділу обов'язків і ролей серед учасників та організації, які формують партнерство ґрунтується на розумінні «природної» ролі приватних і державних учасників партнерства. Державний орган може забезпечити партнерству доступ до політичної влади та впливу на правові норми, фінансових можливостей, розуміння можливостей проєкту з політичного погляду.

Дослідження в галузі державного управління показує, що ризики можуть фактично бути рівносильно критичними, як і в суто комерційних партнерствах, де беруть участь лише приватні фірми та корпорації, навіть якщо опортунізм у рамках ДПП має іншу природу. ДПП у проєктах, що пов'язані зі створенням об'єктів інфраструктури зазвичай характеризуються високим ступенем складності та специфічності активів оскільки вони пов'язані з будівництвом унікальних об'єктів у стислі терміни та з жорсткими бюджетними обмеженнями.

Структура будь-якого партнерства містить у собі безліч різних, але взаємопов'язаних механізмів, які можуть бути як формальними, так і неформальними. Більша частина сучасної економічної теорії щодо питань управління і структурування партнерств зосереджена на формальних елементах управління, включно зі спільною участю у власності через акціонерний капітал. Але неформальні елементи також можуть відігравати дуже важливу роль у досягненні намічених результатів. Прикладом такого

неформального чинника може слугувати міжпартнерська довіра. Справді, багато економістів розглядають формальні і неформальні механізми всередині партнерства як взаємодоповнювальні чинники.

Важливим моментом в аналізі вибору структури управління є їхня взаємозамінність. Оскільки структура управління являє собою набір механізмів у взаємодіях між партнерами, партнерство може певною мірою використовувати різні комбінації цих механізмів для досягнення прийняттого рівня ризику та управління витратами.

На центральному рівні України яскравим прикладом ДПП є проект будівництва нової інфраструктури в рамках підготовки до проведення фінальної частини чемпіонату Європи з футболу UEFA EURO 2012. Завдяки співпраці між урядом України та приватними інвесторами були модернізовані аеропорти, залізничні вокзали, побудовані нові стадіони, готелі та транспортні розв'язки, що дозволило не лише покращити інфраструктуру країни, але й залучити значні інвестиції та створити нові робочі місця. Черговим успішним прикладом є проект концесійного будівництва автомагістралей. Зокрема, проект будівництва та експлуатації автомобільної дороги Львів-Краковець. У цьому випадку приватні інвестори фінансували будівництво дороги, а держава забезпечувала нормативно-правову підтримку та контроль за якістю робіт. Такий підхід дозволив зменшити фінансове навантаження на державний бюджет і одночасно забезпечити високий рівень якості інфраструктури.

На місцевому рівні також є численні приклади успішного використання ДПП. Наприклад, у місті Вінниця впроваджено проект модернізації системи громадського транспорту за участю приватних партнерів. Завдяки цьому проекту було оновлено парк тролейбусів і автобусів, модернізовано трамвайні лінії та створено сучасну систему електронного квитка. Приватний сектор забезпечив інвестиції в транспортну інфраструктуру, а місцева влада надала організаційну та регуляторну підтримку.

Інший варіант – місто Харків, де реалізовано захід із енергомодернізації житлових будинків і об'єктів соціальної інфраструктури. Приватні компанії

інвестували кошти у встановлення сучасних систем енергозбереження, а міська влада забезпечила адміністративну підтримку та сприяння в реалізації проекту. У такий спосіб вдалося суттєво знизити витрати на енергоспоживання та покращити комфорт для мешканців міста. ДПП також активно використовується у сфері охорони здоров'я. Наприклад, у місті Києві реалізовано проект державно-приватного партнерства у сфері діагностики та лікування серцево-судинних захворювань. Приватні медичні установи надали сучасне обладнання та технології, а державні лікарні забезпечили доступність медичних послуг для широких верств населення, у зв'язку з чим оптимізувалась якість медичних послуг і знизилося фінансове навантаження на систему охорони здоров'я. Успіх державно-приватного партнерства в Україні багато в чому залежить від ефективної нормативно-правової бази та прозорості процедур. Профільний Закон створює правові основи для реалізації таких проектів, визначає механізми взаємодії між державою та приватним сектором, а також забезпечує захист інтересів обох сторін.

Одним із перспективних напрямків для розвитку ДПП у післявоєнні роки є відновлення транспортної інфраструктури. Пошкоджені дороги, мости, залізничні колії та аеропорти потребуватимуть значних фінансових вкладень. Співпраця між державою та приватним сектором дозволить швидше реалізувати ці проекти. Наприклад, концесійні угоди можуть стати ефективним інструментом для будівництва та експлуатації автомагістралей, де приватні інвестори фінансуватимуть роботи, а держава забезпечуватиме регуляторну підтримку та контроль якості. Іншим важливим напрямком є розвиток енергетичної інфраструктури. Враховуючи пошкодження енергетичних об'єктів, необхідно модернізувати електростанції, тепломережі та системи постачання газу. ДПП відкриє двері на шляху до залучення іноземних та національних інвестицій для реалізації проектів у сфері відновлюваної енергетики, що сприятиме зниженню енергетичної залежності країни. Зокрема, можна створювати сонячні та вітрові електростанції за участю приватних інвесторів, де держава надаватиме пільги та субсидії.

У сфері житлово-комунального господарства ДПП може стати ефективним інструментом для відновлення зруйнованого житла та модернізації інженерних мереж. Наприклад, проекти з реконструкції багатоквартирних будинків, встановлення сучасних систем водопостачання, водовідведення та енергоефективності можуть реалізовуватися за участю приватних компаній. Місцеві органи влади можуть забезпечувати земельні ресурси, нормативну підтримку та контроль за виконанням робіт. У галузі охорони здоров'я ДПП існує перспектива будівництва та модернізації медичних закладів. У післявоєнний період особливо актуальним стане створення сучасних лікарень, реабілітаційних центрів і мобільних медичних підрозділів. Приватні інвестори володіють потенціалом для надання фінансової підтримки та сучасного обладнання, тоді як держава забезпечуватиме доступність медичних послуг для населення. Освіта та наука також є важливими сферами для реалізації ДПП. Відновлення зруйнованих шкіл, університетів та науково-дослідних інститутів потребує значних ресурсів. ДПП може забезпечити залучення інвестицій для будівництва сучасних навчальних закладів, оснащених новітніми технологіями. Крім того, приватний сектор наділений потенціалом для участі у підготовці кадрів, надаючи стипендії, організовуючи стажування та підтримуючи наукові дослідження. У післявоєнний період важливим напрямком ДПП стане розвиток цифрової інфраструктури. Створення надійних мереж зв'язку, кібербезпеки та цифрових сервісів сприятиме економічному зростанню та покращенню якості державних послуг. Приватні компанії можуть інвестувати в розвиток телекомунікаційної інфраструктури, а держава забезпечуватиме нормативно-правову базу та захист даних.

Також перспективним є розвиток сільського господарства через ДПП. Відновлення агропромислових підприємств, модернізація систем іригації, будівництво елеваторів і логістичних центрів може здійснюватися за участю приватних інвесторів, що неодмінно дозволить збільшити виробництво сільськогосподарської продукції, створити нові робочі місця та підвищити

експортний потенціал України. Для успішної реалізації ДПП у післявоєнний період важливо забезпечити прозорість процедур, ефективну нормативно-правову базу та сприятливий інвестиційний клімат. Необхідно вдосконалити законодавство України про державно-приватне партнерство, забезпечити захист прав інвесторів та створити механізми для моніторингу та оцінки ефективності реалізації проектів.

Таким чином, державно-приватне партнерство є потужним інструментом для оптимізації фінансової діяльності в Україні. Воно дозволяє залучати додаткові інвестиції, підвищувати ефективність управління публічними ресурсами, сприяти розвитку інфраструктури та покращенню якості життя громадян. Розвиток ДПП є необхідним кроком на шляху до сталого економічного зростання та модернізації країни.

ВИСНОВКИ

Фінанси як економічна категорія займають важливе місце у функціонуванні сучасної економіки. Вони являють собою сукупність економічних відносин, що виникають у процесі формування, розподілу та використання грошових коштів з метою забезпечення діяльності суб'єктів господарювання, держави та домогосподарств. Поняття «фінанси» охоплює як державні фінанси, так і фінанси підприємств і домогосподарств, кожен з яких має свої особливості. Зміст фінансів полягає у мобілізації, розподілі та використанні фінансових ресурсів для досягнення соціально-економічних цілей. Це не лише грошові потоки, але й система управління цими потоками, що дозволяє забезпечити стабільність та ефективність економіки. Функції фінансів можна умовно поділити на кілька основних груп: розподільча, контрольна, регулююча та стимулююча. Розподільча функція забезпечує перерозподіл фінансових ресурсів між різними секторами економіки та соціальними групами. Контрольна функція дозволяє відслідковувати ефективність використання фінансових ресурсів. Регулююча функція спрямована на вплив на економічні процеси через податкову політику, бюджетне фінансування та інші механізми. Стимулююча функція використовується для заохочення розвитку пріоритетних галузей економіки та інноваційної діяльності. Джерела фінансового забезпечення регіонів мають велике значення для їх сталого розвитку.

Основними джерелами є податкові надходження, трансферти з державного бюджету, доходи від управління власністю, залучення інвестицій та інші фінансові ресурси. Податкові надходження включають місцеві податки і збори, які забезпечують самостійність регіональних бюджетів. Трансферти з державного бюджету можуть бути у вигляді дотацій, субвенцій чи субсидій, що допомагає вирівнювати фінансові можливості регіонів з різним рівнем економічного розвитку. Стратегічне планування фінансового забезпечення регіонів передбачає довгострокове прогнозування потреб у фінансових

ресурсах і пошук оптимальних шляхів їх задоволення. Воно включає аналіз економічного потенціалу регіону, оцінку можливостей залучення інвестицій, визначення пріоритетних напрямків розвитку та ефективне управління бюджетними коштами. Важливою складовою є також моніторинг і контроль за виконанням фінансових планів, що дозволяє оперативно коригувати стратегію у разі зміни економічної ситуації.

Грошово-кредитна політика є важливим інструментом економічного регулювання в Україні, що спрямована на забезпечення стабільності національної валюти, стримування інфляції та підтримку економічного зростання. Специфіка грошово-кредитної політики України полягає в особливостях функціонування її фінансової системи, викликах макроекономічної нестабільності та впливі зовнішніх факторів. Основним органом, що відповідає за реалізацію грошово-кредитної політики, є Національний банк України. Його завдання включають регулювання грошової маси, управління обліковою ставкою, контроль за інфляційними процесами та забезпечення фінансової стабільності. З огляду на нестабільність економіки, НБУ активно використовує інструменти монетарної політики, такі як операції на відкритому ринку, зміна облікової ставки та нормативи обов'язкових резервів для банків. Однією з особливостей грошово-кредитної політики України є її адаптаційний характер у відповідь на зовнішньоекономічні шоки, такі як зміни цін на світових ринках, коливання валютних курсів та геополітичні ризики. Крім того, важливим аспектом є підтримка стабільності банківської системи, що є запорукою довіри інвесторів і населення.

Державне регулювання інвестиційної діяльності в Україні відіграє ключову роль у стимулюванні економічного зростання та розвитку інфраструктури. Воно здійснюється через комплекс правових, адміністративних та економічних заходів, спрямованих на створення сприятливих умов для залучення інвестицій, як внутрішніх, так і зовнішніх. Основними механізмами державного регулювання є законодавче забезпечення інвестиційної діяльності, податкові пільги для інвесторів, державні програми

підтримки стратегічних галузей, а також гарантії захисту прав інвесторів. Особливу увагу приділяють розвитку інноваційної сфери та підтримці малого і середнього бізнесу, які є драйверами економічного прогресу. Крім того, держава активно залучає міжнародні фінансові організації для реалізації інвестиційних проектів у критично важливих секторах, таких як енергетика, транспорт та ІТ. Необхідним елементом є також удосконалення адміністративних процедур для полегшення ведення бізнесу, що сприяє покращенню інвестиційного клімату в Україні.

Державно-приватне партнерство (ДПП) виступає важливим інструментом оптимізації фінансової діяльності як на центральному, так і на місцевому рівнях, адже йдеться про форму співпраці між державними органами та приватним сектором, яка базується на взаємовигідних умовах, спрямованих на реалізацію інфраструктурних проектів, розвиток соціальної сфери та підвищення ефективності управління державними ресурсами. На центральному рівні ДПП дозволяє державі залучати додаткові фінансові ресурси без значного навантаження на державний бюджет, що особливо актуально в умовах обмеженості бюджетних коштів та потреби у фінансуванні масштабних проектів, таких як будівництво доріг, модернізація енергетичної інфраструктури, розвиток транспорту та зв'язку. Приватні інвестори, у свою чергу, отримують можливість брати участь у прибуткових проектах, використовуючи державні гарантії, пільгові умови кредитування та інші форми підтримки. Це сприяє підвищенню інвестиційної привабливості країни та стимулює економічне зростання. На місцевому рівні ДПП є ефективним механізмом для вирішення завдань розвитку територій, зокрема в галузі житлово-комунального господарства, освіти, охорони здоров'я та туризму. Завдяки співпраці з приватними компаніями органи місцевого самоврядування можуть модернізувати інфраструктуру, поліпшувати якість надання послуг населенню та забезпечувати сталий розвиток громад, що досить важливо для малих міст і сіл, де місцеві бюджети часто обмежені, а потреба у розвитку інфраструктури є значною. Ключовими перевагами державно-приватного

партнерства є підвищення ефективності використання фінансових ресурсів, зниження бюджетного навантаження, залучення інноваційних технологій та управлінських рішень приватного сектору. Водночас існують і певні ризики, пов'язані з можливими невдачами у проектному управлінні, нерівномірним розподілом ризиків між партнерами та складністю правового регулювання таких відносин.

Оптимізація фінансової діяльності через ДПП потребує чіткої нормативно-правової бази, прозорих процедур відбору партнерів, ефективних механізмів контролю за виконанням угод та управління ризиками. Важливим є також забезпечення балансу інтересів держави, приватного сектору та суспільства, що сприятиме підвищенню довіри до таких форм співробітництва. Отже, державно-приватне партнерство є потужним інструментом для підвищення ефективності фінансової діяльності як на центральному, так і на місцевому рівнях. Його успішне впровадження дозволяє забезпечити сталий економічний розвиток, покращити якість життя населення та зміцнити фінансову стійкість держави.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Бахур Н. В. Інвестиційне забезпечення розвитку регіонів України: проблеми та шляхи їх вирішення. Ефективна економіка № 7. 2021. с. 1-9
2. Бліщук К. М. Особливості управління публічними фінансами у воєнний період. Ефективність державного управління: зб. наук. пр. Вип. 1/2(70/71). Львів: НЛТУ України, 2022. с. 62–67
3. Бовсунівська І. В. Конспект лекцій із дисципліни «Публічно-приватне партнерство». Таврійський національний університет ім. В. І. Вернадського. К. 2019. 46 с.
4. Бойчук Р. П. Правове регулювання інвестиційних та інноваційних відносин. Право та інноваційне суспільство № 2 (7). 2016. с. 9-17
5. Бюджетний кодекс України від 08.07.2010 № 2456-VI. Офіційний сайт Верховної Ради України. URL: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?user=a&find=1&typ=21>
6. Господарський кодекс України: Закон України від 16.01.2003 № 436-IV. Відомості Верховної Ради України. 2003. № 18. с. 144
7. Долінська Р. Г. Державні фінанси: навч. посіб. для студентів інженерно-економічних спеціальностей, слухачів післявузівської системи навчання, аспірантів і спеціалістів. Харків: НТУ «ХП», 2002. 232 с.
8. Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні» від 21.05.1997 № 280/97-ВР (зі змінами і доповненнями). Офіційний сайт Верховної Ради України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=280%2F97-%E2%F0>
9. Закон України «Про Національний банк України» URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/679-14#Text>
10. Ільїна А. О. Роль держави в організації інституційних відносин на інвестиційному ринку. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Вип. 14 (1). 2017. с. 115-121

11. Конституція України (Основний закон): Прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 р. К.: Право, 1996. 64 с.
12. Клімова С. М. Види нормативних актів управління у сфері публічних фінансів. Адміністративне право і процес. Вип. 11. 2016. с. 126-130
13. Клімова С. М. Удосконалення принципів управління публічними фінансами. Актуальні проблеми державного управління: Збірник наукових праць Одеського регіонального інституту державного управління. Вип. 2 (30). Одеса: ОРІДУ НАДУ, 2007. с. 284-292
14. Коровій В.В. Грошово-кредитна політика в умовах економічних перетворень. Фінанси і банківська справа. Проблеми економіки № 3 (45), 2020. с. 167 – 175
15. Косяченко К. Е. Фінансово-правова відповідальність бюджетних установ за порушення бюджетного законодавства. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія : Юриспруденція. 2017. Вип. 28. С. 66-70
16. Крещенко І. Оцінка ефективності використання бюджетних коштів та контроль за дотриманням бюджетного законодавства. Фінансовий контроль. Вип. № 11 (142). 2017. с. 29-35
17. Крайник О., Федорчак О. Фінансування розвитку територіальних громад в умовах децентралізації. Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики. Том 2 (43), 2022. с. 118-125
18. Кудріна О. Ю. Створення сприятливого інвестиційного клімату для стимулювання капіталовкладень. Економіка та право. № 3 (42), 2015. с. 172-176
19. Кудрявцева М. В., Липинська О. А. Залучення іноземних інвестицій в економіку країни: перспективи державного регулювання. ECONOMICS: time realities № 6 (58). 2021. с. 46-52
20. Марченко О. І. Податкові пільги інвестиційного характеру як засіб стимулювання інноваційної діяльності. Економічна наука № 6. 2009. с. 33-36

21. Мельник А. Ф. Державно-приватне партнерство в системі інститутів національної економіки: механізми розвитку. монографія. Тернопіль: ТНЕУ, 2017. 279 с.
22. Місцеві фінанси: навч.-метод. посібник для самот. вивч. дисц. М. А. Гапонюк, В. П. Яцюта, А. Є. Буряченко, А. А. Славкова. К.: КНЕУ, 2002. 184 с.
23. Мигал М. Структура фінансування відбудови регіонів України: ключові джерела. Інститут аналітики та адвокації. 2023. URL: <https://iaa.org.ua/articles/struktura-finansuvannya-vidbudovy-regioniv-ukrayiny-klyuchovi-dzherela/>
24. Новікова Л.В., Чернишова Л.О. Правові аспекти державного регулювання іноземного інвестування в Україні. Світове господарство і міжнародні економічні відносини. Вип. 16. 2018. с. 72-80
25. Основні засади грошово-кредитної політики на 2021 рік та середньострокову перспективу: рішення Ради Національного банку України від 10.09.2020 № 41-рд URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/vr041500-20#Text>
26. Осипов В. М., Півоварчук І. Д., Парасюк І. Л. Стратегічне планування як ефективний інструмент управління регіональним розвитком. Ефективна економіка № 11, 2011. с. 1-8
27. Петренко Л. М. Основні елементи системи фінансового забезпечення інвестиційного розвитку регіону. Приазовський економічний вісник. Вип. 1 (06). 2018. с. 142-147
28. Петровська С. А., Цибулько В. А. Актуальні питання залучення інвестицій до регіону. Шлях успіху і перспективи розвитку (до 26 річниці заснування Харківського національного університету внутрішніх справ). Харків, 2020. с. 400-402
29. Про зовнішньоекономічну діяльність: Закон України від 16.04.1991 № 959-XI. Відомості Верховної Ради УРСР. 1991. № 29. с. 377.

30. Про інвестиційну діяльність: Закон України від 18.09.1991 № 1560-XII. Відомості Верховної Ради України. 1991. № 47. с. 64.
31. Про Кабінет Міністрів України: Закон України від 27.02.2014 № 794-VII (Редакція від 01.05.2016). Відомості Верховної Ради України. 2014. № 13. ст. 222
32. Про режим іноземного інвестування: Закон України від 19.03.1996 № 93/96-ВР. Відомості Верховної Ради України. 1996. № 19. с. 80.
33. Про Стратегію збалансованого регіонального розвитку Вінницької області на період до 2027 року: рішення Вінницької обласної ради від 21.02.2020 № 921. URL: <https://www.vin.gov.ua/images/doc/vin/ODA/strategy/strategy2027.pdf>
34. Резнік Н. П., Слободяник А. М., Котляров В. О. Інвестиційне забезпечення конкурентоспроможності агропромислових формувань: монографія. Київ: ДП «Вид. дім «Персонал», 2018. 344 с.
35. Татарин Н. Б., Войтович В. В. Місцеві бюджети як фінансова база місцевого самоврядування. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Вип. 11. 2017. с. 159-162
36. Фінанси: Навчально-методичний посібник для практичних занять та самостійної роботи здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування». Л.М. Гутко, О. О. Драган. Біла Церква, 2020. 156 с.
37. Фінансове право: навчальний посібник за ред. М.П. Кучерявенка. Х.: Право, 2013. 288 с.
38. Фінансовий менеджмент: навч. посіб. Васьківська К. В., Сич О. А. Львів: «ГАЛИЧ-ПРЕС», 2017. 236 с.
39. Чугунов І. Я. Бюджетна стратегія суспільного розвитку: монографія. Київ: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2021. 532 с.
40. OECD Science, Technology and Industry Outlook 2012. Paris: OECD Publishing, 2013. 201 p.

ДОДАТОК

Участь громадськості в бюджетному процесі

Етап бюджетного процесу	Період	Можлива участь громадськості
підготовчий етап	до двох місяців	1.консультація робочої групи із громадськістю для вивченні перспектив і їх потреб, з метою спільного пошуку конкретних рішень і дій;
інформаційно-освітня кампанія	протягом усього періоду, зі зростанням на етапах «підготовка та подання проектів» і «вибір проектів»	1.делегування Громадським організаціям проведення інформаційно-освітньої кампанії. Для цього організаторам необхідно визначити суму, завдання, цільову аудиторію та оголосити конкурс на проведення такої кампанії; 2. створення типових матеріалів, готових інформаційних пакетів для осіб, які хочуть на волонтерських засадах промувати Громадський бюджет. Такі матеріали можна завантажити на інтернет-сайт місцевої ради. Це також сприяє вихованню локальних лідерів; 3. організація зустрічі з мешканцями, особисті консультації. Інструменти консультаційної кампанії повинні враховувати особливості цільових груп (окремі канали для молоді (youtube, соцмережі і т.і.), старших осіб (церква, поліклініки, поштові відділення і т. д.). Немає одного універсального каналу інформування. Мова кожного каналу теж повинна бути адаптована до способу спілкування цільової аудиторії.
підготовка й подання проектів	від одного до двох місяців в залежності від досвіду залучення громадян до прийняття рішень	1.розробка промоматеріалів, які зацікавлять і мотивуватимуть мешканців долучатися до процесів Громадського бюджету (метод малих кроків); 2.залучення до розробки допоміжних інформаційних матеріалів, необхідних під час підготовки проектів; 3. створення консультаційних пунктів для подачі проектів: у приміщенні органів місцевого самоврядування, школах, бібліотеках; 4.визначення координатора та осіб, відповідальних за консультування мешканців у структурних підрозділах. Координатор отримує запит від мешканців та передає його відповідальним особам з профільних підрозділів; 5.планування заходів та дій, спрямованих на підтримку авторів проектів (чергування координатора і відповідальних осіб, форуми підготовки проектів, ярмарки, пікніки, марафони написання проектів тощо); 6.підготовка бланків та коротких інструкцій щодо їх заповнення;

		7. розміщення поданих проектів на офіційному сайті в міру їх подання (окремий розділ чи сторінки); 8. публічна презентація проектів після завершення прийому. Організовує відповідальний підрозділ та запрошує авторів проектів, представників робочої групи, депутатів, мешканців.
перевірка проектів	один – два місяці	1. комунікація з авторами проектів під час аналізу, врахування їх думок та побажань, автори проектів повинні мати можливість доопрацювати та удосконалювати свої проекти; 2. проведення перевірки результатів аналізу. При раді рекомендовано створити тимчасову комісію, яка приймає рішення щодо проектів, які отримали негативний висновок на попередніх етапах аналізу;
вибір проектів	мінімум – 2 тижні, які включають в себе 4 вихідні дні	1. підтримка авторів проектів у популяризації проектів (організація зустрічей для рекламування проектів, надання графічних матеріалів, універсальних плакатів, зразків промоматеріалів); 2. організація інфраструктури для проведення голосування (пункти голосування, місця для інтернет-голосування, друк необхідної кількості бланків, волонтери, які надаватимуть допомогу тим, хто буде голосувати тощо). Інколи це потребує ухвалення додаткових документів (розпорядження голови, наказів керівників щодо організації процесу паперового голосування, зокрема, друку бланків, організації чергування відповідальних працівників); 3. популяризація процесу голосування серед мешканців, залучення до популяризації голосування банків, які ідентифікують учасників голосування через Банк ІД (BankID); 4. підрахунок голосів та визначення проектів, які отримують фінансування: формування рейтингових списків та оприлюднення результатів голосування.
реалізація проекту	протягом наступного фінансового року	1. участь у моніторингу прогресу реалізації проектів та періодичні звіти щодо поточного стану робіт; 2. загальне підведення підсумків реалізації проектів під кінець календарного року, підготовка та оприлюднення звіту, який включає фото, відео матеріали, фінансові витрати, участь автора у реалізації проекту
моніторинг і оцінка	після завершення кожного етапу; загальна оцінка – після завершення повного циклу / перед початком наступного циклу	1. участь у презентації переваг оцінки на прикладах інших громад; 2. консультування з практиками, які мають досвід моніторингу та оцінки; 3. запрошення незалежних експертів для оцінювання.